

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta (HE 99/2023 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut:

- erityisasiantuntija Antti Kurikka, valtiovarainministeriö
- johtava asiantuntija Timo Kaisanlahti, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Lauri Luukkonen, Verohallinto
- johtava asiantuntija Hannu Ylänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- veroasiantuntija Saara Hietanen, Finnwatch ry
- johtava veroasiantuntija Tomi Viitala, Keskuskauppakamari

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Taustaa

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kirjanpitolakia ja tilintarkastuslakia. Ehdotuksella pannaan täytäntöön tietyn kokoisten yritysten ja sivuliikkeiden tuloverotietojen maakohtaista ilmoittamista koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi. Sääntelyllä otetaan käyttöön maakohtaisten tuloverotietojen julkinen raportointi tavoitteena lisätä avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Tuloveroja koskeva julkistamisvelvollisuus koskee suuria, kansainvälisesti toimivia konserneja. Direktiivi on luonteeltaan minimisääntelyä.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2024 vp

Ehdotetulla raportoinnilla ei kerätä tietoja verotusta varten eikä ehdotettu sääntely aseta uusia velvoitteita Verohallinnolle. Ehdotettu sääntely on erillinen verotusmenettelylain 14 d §:ssä säädetystä verotuksen maakohtaisesta raportista, joka annetaan Verohallinnolle. Verohallinnolle annettava maakohtainen raportti on tarkoitettu viranomaiskäyttöön eikä sitä julkisteta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on pääosin esitetty huomioita yksittäisiin kysymyksiin. Yksi kuultavista on kuitenkin arvioinut ehdotettua sääntelyä laajemmin ja pitänyt julkiseen maakohtaiseen veroraportointiin velvoittavaa sääntelyä tehokkaana keinona ennaltaehkäistä ja läpivalaista aggressiivista verosuunnittelua tuoden samalla kuitenkin esille sen, että Suomen tulisi mennä säännösten kansallisessa implementoinnissa direktiiviä pidemmälle. Tältä osin on nostettu esille muun muassa se, että sekä eritellyn maakohtaisen raportoinnin piiri että raportoitavien tietojen lista ovat liian suppeita, ja liikevaihtoraja liian korkea.

Hallituksen esityksestä ilmenevien seikkojen ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää ehdotettua sääntelyä perusteltuna. Esityksen mukaisesti ehdotettu tuloveroraportointi vahvistaisi yritysten yhteiskuntavastuuta tuodessaan julki sen, miten yritykset tukevat maakohtaisella veronmaksulla sikäläistä hyvinvointia. Lisäksi raportoinnin julkisuuden myötä on mahdollisuus tietopohjaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun aggressiivisen verosuunnittelun syistä ja seurauksista. Ottaen huomioon, että kyse on EU-direktiiviin perustuvasta sääntelystä, asiantuntijakuulemisessa esille nostettuja mahdollisia tarpeita soveltamisalan laajennuksiin on tarkoituksenmukaisinta arvioida EU-tasolla kansallisen sääntelyn sijaan.

Seuraavassa on käsitelty eräitä valiokunnan asiantuntijakuulemisissa esille nostettuja seikkoja.

Tuloverokertomuksen laatimisaika ja julkistaminen

Ehdotuksen mukaan tuloverokertomus tulee laatia ja julkaista neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tuloverokertomus tulee rekisteröidä 12 kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.

Asiantuntijakuulemisissa laatimiselle ja julkaisemiselle ehdotettua neljän kuukauden aikarajaa on kritisoitu liian lyhyenä ja katsottu, että määräajan tulisi olla 12 kuukautta direktiivin mahdollistamalla tavalla. Toisaalta on esitetty myös, että esityksessä ehdotettu tuloverokertomuksen 12 kuukauden rekisteröimisaika on liian pitkä ja katsottu, että rekisteröimisajan tulisi olla 6 kuukautta.

Verotusmenettelystä annetun lain 14 d §:n nojalla tehtävä verotuksen maakohtainen raportti on toimitettava Verohallinnolle 12 kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Yhdenmukaisuus laatimisajoissa on omiaan vähentämään yrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa. Ehdotetussa kirjanpitolain 7 b luvun 7 §:n 1 momentissa mahdollistetaan myös se, että esityksen tarkoittamassa julkisessa tuloverokertomuksessa tiedot määritetään verotuksen maakohtaisessa raportoinnissa noudatettavalla tavalla. Nämä seikat huomioon ottaen valiokunta pitää perusteltuna, että myös julkisen tuloveroraportin laatimisessa ja julkistamisessa noudatettaisiin 12 kuukauden määraikaa, ja saattaa tämän talousvaliokunnan tietoon.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2024 vp

Väliaikainen poikkeus tuloverokertomukseen sisältyvän tiedon julkistamisesta

Esityksessä ehdotetaan, että yritys voisi jättää väliaikaisesti julkaisematta sensitiivisen tiedon, jos julkistaminen voisi aiheuttaa vakavaa taloudellista haittaa tuloverokertomuksen tarkoittamille yrityksille. Jos tarve julkistamatta jättämiselle koskee kahta vuotta pidempää aikaa, yrityksen olisi si pyydettävä kirjanpitolautakunnalta poikkeuslupa. Enimmillään poikkeus voisi kestää viisi vuotta.

Eräät kuultavat ovat pitäneet ehdotettua kahden vuoden yritysaloitteista määräaikaa liian lyhyenä ja esittäneet, että lakiin otettaisiin suoraan direktiivin mahdollistama viiden vuoden määräaika ilman hallinnollista menettelyä kirjanpitolautakunnassa. Toisaalta kuulemisessa on esitetty myös, että väliaikaisesta poikkeuksesta tulisi luopua kokonaan.

Esityksen perusteluiden mukaan harkitessaan kahta vuotta pidempää poikkeuslupaa kirjanpitolautakunta harkitsisi asiaa yhtäältä direktiivin tarkoituksen toteutumisen ja toisaalta yritysintressin kannalta. Hallituksen esityksessä kirjanpitolautakunnan tehtäväksi asetettu poikkeuslupamenettely on tarkoitettu varmentamaan, että peruste yli kahden vuoden kestäväälle julkistamatta jättämiselle on objektiivisesti arvioiden konkreettinen eli yrityksen tilanteeseen liittyvä erityinen syy. Tähän nähden valiokunta pitää hallituksen esityksessä ehdotettua sääntelymallia perusteltuna. Poikkeusmahdollisuus tietojen julkistamiselle on sallittu tavalla, joka ei ajallisesti supista suomalaisten yritysten mahdollisuutta sensitiivisten tietojen väliaikaiselle julkistamatta jättämiselle siitä, miksi se direktiivin mukaan saadaan enimmillään säätää, mutta ehkäisee kuitenkin osaltaan väärinkäytösmahdollisuuksia.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Valtiovarainvaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2024 vp

Helsingissä 8.3.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Timo Vornanen ps
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Hannu Hoskonen kesk
varajäsen Jukka Kopra kok
varajäsen Minja Koskela vas
varajäsen Krista Mikkonen vihr
varajäsen Juha Mäenpää ps
varajäsen Riitta Mäkinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tarja Järvinen

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2024 vp
Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kirjanpitolakia ja tilintarkastuslakia. Ehdotuksella pannaan täytäntöön tiettyjen kansainvälisesti toimivien yritysten ja niiden sivuliikkeiden tuloverotietojen ja eräiden muiden liiketoimintaa kuvaavien tunnuslukujen julkista maakohtaista ilmoittamista koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi. Sääntelyn tavoitteena on lisätä poikkikansallisen yritystoiminnan avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta. Julkistamisvelvollisuus koskee suuria kansainvälisesti toimivia konserneja. Direktiivi on luonteeltaan minimisääntelyä, ja EU:n jäsenmailla on mahdollisuus toimeenpanna kansallista sääntelyä direktiivin minimitasoa kunnianhimoisemmalla tasolla.

Direktiivi ja sen kansallinen toimeenpano ovat ehdottomasti askel oikeaan suuntaan aggressiivisen verovälttelyn torjunnassa. Suuryritysten harjoittamasta verovälttelystä kärsivät verotuloja menettävät valtiot ja niiden kansalaiset sekä pienemmät ja rehellisesti toimivat yritykset, kun veroja välttelevät toimijat saavat kilpailuetua suhteessa niihin.

Julkiseen maakohtaiseen veroraportointiin velvoittava sääntely on oikein toimeenpantuna tehokas keino ennaltaehkäistä ja läpivalaista kansainvälisten suuryritysten harjoittamaa aggressiivista verosuunnittelua. Valitettavasti direktiivi on osittain vesitetty, eikä se siksi toteuta riittäväällä tavalla tavoitteitaan. Suomen tulisikin käyttää direktiivin implementoinnissa kansallista liikkumavaraa ja korjata kansallisella tasolla direktiivin minimiedellytysten puutteita.

Maakohtainen raportointivelvoite tulisi kansallisessa sääntelyssä ulottaa kattamaan yritysten kaikki toimintamaat, ja EU-maiden kohdalla raportointi olisi syytä tehdä veroaluekohtaisesti. Tämä ehkäisi paremmin ja kattavammin aggressiivista verosuunnittelua. Lisäksi raportointivelvoitteen liikevaihtorajaa olisi syytä laskea esimerkiksi tilinpäätösdirektiivin ja kirjanpitolain määrittämälle suuryrityksen rajalle, mikä laajentaisi velvoitteiden piirissä olevien yritysten joukkoa. Myös raportoitavien tietojen alaa tulisi laajentaa, jotta kansalaisilla, toimittajilla, tutkijoilla ja järjestöillä olisi paremmat edellytykset arvioida suuryritysten verojärjestelyjen asianmukaisuutta ja veronmaksun suhdetta yritysten tosiasialliseen liiketoimintaan eri oikeudenkäyttöalueilla.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto VaVL 1/2024 vp
Eriävä mielipide

Helsingissä 8.3.2024

Hanna Sarkkinen vas
Saara Hyrkkö vihr
Krista Mikkonen vihr
Minja Koskela vas
Joona Räsänen sd
Riitta Mäkinen sd
Aki Lindén sd